

De vaste commissie voor Justitie en Veiligheid heeft een aantal vragen en opmerkingen voorgelegd aan de Minister van Justitie en Veiligheid over de brief d.d. 28 maart 2018 inzake het onderzoek Brandweerstatistiek en beleving brandweerpersoneel (Kamerstuk 29 517, nr. 139).

De voorzitter van de commissie,
Van Meenen

De adjunct-griffier van de commissie,
Verstraten

Inhoudsopgave	blz.
I. Vragen en opmerkingen vanuit de fracties	2
II. Reactie van de Minister van Justitie en Veiligheid	7

I. Vragen en opmerkingen vanuit de fracties

Vragen en opmerkingen vanuit de VVD-fractie

De leden van de VVD-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van het onderzoek Brandweerstatistiek en beleving brandweerpersoneel. Zij hebben enkele vragen.

De voornoemde leden lezen dat de Minister van Justitie en Veiligheid (hierna: de Minister) het van harte toejuicht dat betrokken partijen met elkaar in gesprek gaan over de uitkomsten van het onderzoek en dat hij de Kamer over de uitkomsten zal informeren. Ziet de Minister ook nog een rol voor zichzelf in dit proces en wat gaat hij doen met de resultaten van het door het Veiligheidsberaad uitgevoerde onderzoek Brandweerstatistiek en beleving brandweerpersoneel, het landelijke beeld van het onderzoek beleving brandweerpersoneel en het duidingsdocument belevingsonderzoek?

Repressieve brandweerlieden maken zich zorgen dat de inzet op brandveilig leven als bezuinigingsmaatregel wordt aangewend of als reden wordt gebruikt om opkomsttijden ruimer te nemen. Deze leden vragen de Minister hierop te reflecteren en daarbij in te gaan op de efficiëntie en effectiviteit van de inzet van brandweerlieden op preventie, zoals het geven van voorlichting of het plaatsen van rookmelders.

De leden van de VVD-fractie vragen hoe de Minister aankijkt tegen het feit dat nagenoeg niemand van de respondenten van mening is dat het werken met een variabele voertuigbezetting de kwaliteit van de hulpverlening van de brandweer verbetert.

Ongeveer de helft van de respondenten kan zich vinden in de stelling dat regels rond schoon werken zo streng zijn dat ze in de praktijk niet goed na te leven zijn. De voornoemde leden vragen of de Minister bekend is met dit signaal en of hij ook aanleiding ziet deze regels onder de loep te nemen.

Deze leden lezen dat de resultaten uit het kwalitatieve deel van het onderzoek verder kunnen worden verdiept door nadere analyse op respondentkenmerken. Kan de Minister zowel reflecteren op de geconstateerde verschillen bij de uitsplitsing naar de aard van de aanstelling (beroeps, vrijwillig of combi-aanstelling) als op de geconstateerde regionale verschillen?

Vragen en opmerkingen vanuit de CDA-fractie

De leden van de CDA-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van het onderzoek Brandweerstatistiek en beleving brandweerpersoneel. Zij hebben nog enkele vragen omtrent dit onderzoek.

De voornoemde leden lezen in het gedeelte van het onderzoek over brandweerstatistiek dat er geen eenduidig en strikt beeld gegeven kan worden van het totaal aantal mensen in repressieve functies bij de brandweer. Deze leden kunnen op de website van het Centraal Bureau voor de Statistiek (hierna: CBS) weldegelijk deze cijfers vinden. Kan de

Minister aangeven waarom het onderzoek over brandweerstatistiek in die zin onvolledig is?

De aan het woord zijnde leden lezen daarnaast in het onderhavige onderzoek dat in de periode vanaf 2015, volgens cijfers aangeleverd door de verschillende veiligheidsregio's, geen forse toe- of afname in het repressieve personeel te zien is. In cijfers gepubliceerd door het CBS lezen deze leden dat de personeelsafname vanaf 2015 weliswaar gering is, maar indien de personeelssterkte over een langere periode bekeken wordt, de personeelsafname toch fors is. De leden van de CDA-fractie lezen dat het totaal aantal mensen dat operationeel beschikbaar is voor de brandweer in Nederland tussen 2010 en 2017 met ruim 3000 personen is afgenomen. De voornoemde leden vragen de Minister om opheldering, aangezien zij de conclusie van het onderhavige onderzoek dat er geen forse toe- of afname in het repressieve personeel is, gezien de cijfers van het CBS, niet kunnen ondersteunen.

Deze leden lezen in het onderhavige onderzoek verder dat het totale hoeveelheid personeel in 2017 is gestegen met 6.5%. Deze leden constateren wederom in de cijfers gepubliceerd door het CBS dat deze conclusie niet ondersteund wordt. De aan het woord zijnde leden vragen de Minister om nogmaals duidelijk uiteen te zetten hoe het nu precies zit met de totale hoeveelheid personeel beschikbaar voor de brandweer in Nederland. Speelt hier wellicht ook een rol dat er grote verschillen zitten tussen veiligheidsregio's wat betreft de registratie van het beschikbare personeel?

De leden van de CDA-fractie lezen in het onderhavige onderzoek dat de brandweer in Nederland voor een groot gedeelte steunt op vrijwilligers. Daarnaast constateren zij dat de hoeveelheid vrijwilligers al jaren gestaag daalt. De voornoemde leden vragen de Minister in hoeverre de brandweer nog op voldoende aanwas van nieuwe vrijwilligers kan rekenen. Hoe is de Minister van plan deze trend te keren?

De voornoemde leden vragen hoe het staat met de democratische controle op de brandweer in Nederland. Zijn er ontwikkelingen te melden rond het al eerder gesignaleerde gebrek aan mogelijkheden voor gemeenteraadsleden om daadwerkelijk zicht en controle te krijgen op de besturing van hun regionale brandweer?

De aan het woord zijnde leden begrijpen – mede uit het onderhavige onderzoek – dat er regionale verschillen zijn tussen de functionaliteit van brandweerkorpsen. Deze leden maken zich zorgen over deze verschillen. Zij begrijpen – mede naar aanleiding van recent gegeven antwoorden op Kamervragen – dat het aan het bestuur van elke veiligheidsregio is om op basis van het door hen opgestelde regionaal risicoprofiel keuzes te maken ten aanzien van aanvullende specialismen. Duikteams zijn bijvoorbeeld een aanvullend specialisme. Leiden dergelijke regionale verschillen tot een verschil in beschermingsgraad en tot een vorm van rechtsongelijkheid? De voornoemde leden vragen hoe deze afweging gemaakt wordt en of dat in overleg gaat met alle veiligheidsregio's. Is er democratische controle op deze afweging en heeft de Minister – als stelselverantwoordelijke – hier ook invloed?

Vragen en opmerkingen vanuit de D66-fractie

De leden van de D66-fractie hebben met veel interesse kennisgenomen van het onderzoek Brandweerstatistiek en beleving brandweerpersoneel. Zij willen van de gelegenheid gebruik maken om het ongelooflijk belangrijke werk dat brandweermannen en -vrouwen voor de inwoners van Nederland doen te prijzen. Zowel de beroepsbrandweer als vrijwillige

brandweer leveren een onmisbare bijdrage aan onze samenleving. Brandweermannen en -vrouwen behoren tot de selecte groep mensen die zich – vaak met gevaar voor eigen leven – dagelijks letterlijk in de vuurlinie begeven om onze veiligheid te waarborgen. De aan het woord zijnde leden spreken hiervoor hun dank en bewondering uit.

De voornoemde leden juichen het toe dat onderhavig onderzoek is uitgevoerd en zijn positief over het feit dat het Veiligheidsberaad heeft besloten om de onderzoeken periodiek te herhalen. Op deze manier wordt belangrijk inzicht gegeven in de manier hoe brandweermensen hun werk en de organisatie ervaren en waar mogelijkheden voor verbetering liggen. De leden van de D66-fractie lezen dat naast de grote betrokkenheid bij het werk en trots van het personeel op het vak, zorgen onder het brandweerpersoneel leven over de plaats van brandweelieden in de organisatie. Er wordt een kloof ervaren door de werkvloer met het management. Bovendien wordt gesteld dat er te weinig geluisterd wordt naar de ideeën die leven op de werkvloer. Hoe duidt de Minister deze uitkomsten? Is de Minister bereid met de verantwoordelijken in gesprek te gaan om tot praktische, zichtbare maatregelen te komen die deze ervaren kloof kunnen verkleinen? Op welke manier kunnen initiatieven en ideeën van de werkvloer meer ruimte krijgen en beter benut worden?

De voornoemde leden constateren dat preventieve en repressieve werkzaamheden in de beleving van brandweerpersoneel nog beter op elkaar afgestemd kunnen worden. Zij begrijpen de constatering dat preventieve maatregelen niet mogen leiden tot het verruimen van de opkomsttijden, maar zien ook de winst die nog behaald kan worden in het kader van preventieve maatregelen om de brandveiligheid van mensen te vergroten. Kan de Minister toelichten welke stappen vooralsnog zijn gemaakt op het gebied van preventieve brandveiligheid? Kan de Minister voorts toelichten hoe ook binnen de brandweerorganisatie zelf de voorkoming, beperking en bestrijding van risico's beter en meer verbonden worden zodat brandweelieden beter bewust zijn van de relatie tussen preventie en repressie?

De aan het woord zijnde leden begrijpen dat de brandweerorganisatie en het brandweerpersoneel zich terecht zorgen maken over de beperkte aanwas van nieuwe vrijwilligers. Zij onderstrepen het feit dat juist het behoud van die vrijwilligheid essentieel is voor zowel de brandweezorg als de rampenbestrijding. Klopt het dat de aanwas van nieuwe vrijwilligers afneemt? Kan de Minister de cijfers van nieuwe vrijwilligers in de afgelopen vijf jaar aan de Kamer doen toekomen? Welke oorzaken liggen eraan ten grondslag dat er steeds minder vrijwilligers bij de brandweer komen? Ook zijn deze leden benieuwd of er zicht is op een ideale verhouding tussen beroepsbrandweer en brandweervrijwilligers. Zijn daar voorgeschreven percentages voor? Zo ja, worden deze momenteel gehaald?

De leden van de D66-fractie constateren dat het management laag gewaardeerd wordt door het brandweerpersoneel. Dit heeft ongetwijfeld uiteenlopende oorzaken, maar zij menen ook dat binnen de brandweerorganisatie een vrij hiërarchische manier van leidinggeven wordt gebezigd. Kan de Minister aangeven of dit klopt? Wat is de visie van de Minister op de manier van leidinggeven binnen de brandweerorganisatie?

De voornoemde leden constateren naar aanleiding van de uitkomsten van het onderzoek dat de meerderheid van de respondenten positief is over de diversiteit in het korps. Zij zien echter ook dat 94% van de respondenten man is en slechts 6% vrouw en dat dit in feite een afspiegeling is van de gehele man/vrouw-verhouding in de brandweerorganisatie. Daar komt bij dat niet alleen op dit vlak de diversiteit binnen de brandweerorganisatie

minimaal is, maar dat tevens weinig personen met een andere nationaliteit dan de Nederlandse werkzaam zijn bij de brandweer. De organisatie is hiermee geenszins een representatieve afspiegeling van de maatschappij. Daarbij verwachten de aan het woord zijnde leden dat dit tevens effect heeft op de interne cultuur binnen de brandweer, waar sprake blijkt te zijn van discriminatie en seksuele intimidatie. Hoe duidt de Minister dit? Hoeveel klachten en meldingen zijn er de afgelopen jaren gemaakt van discriminatie bij de brandweer? Hoeveel klachten en meldingen zijn er de afgelopen jaren gemaakt van seksuele intimidatie binnen de brandweer? Welke initiatieven lopen er om discriminatie en seksuele intimidatie binnen de brandweerorganisatie tegen te gaan? Welke initiatieven lopen er om de diversiteit in de breedste zin van het woord bij de brandweer te vergroten? Is er zicht op de effectiviteit van dergelijke initiatieven? Is de Minister bereid met de organisatie te onderzoeken hoe de diversiteit binnen de brandweerorganisatie in de breedste zin van het woord vergroot kan worden?

De leden van de D66-fractie constateren dat tijdens het verzamelen van de onderzoeksgegevens tegen verschillende beperkingen werd aangelopen. Zo hanteren veiligheidsregio's niet dezelfde set personele kerndefinities en worden verschillende personele registratiesystemen gebruikt zodat koppeling van de systemen onmogelijk is. Is de Minister het eens dat deze differentiatie tussen de verschillende veiligheidsregio's onwenselijk is? Zo ja, op welke wijze is de Minister bereid deze differentiatie aan te pakken en te werken naar een eenduidige werkwijze?

Tevens vinden de voornoemde leden het zorgelijke dat de specificatie ziektemeldingen van het werken met gevaarlijke stoffen en meldingen van posttraumatische stressstoornis (hierna: PTSS) niet worden geregistreerd. Uiteraard dient uiterst zorgvuldig met deze gegevens om te worden gegaan, maar heeft de Minister op enige wijze zicht op de aantallen ziektemeldingen van het werken met gevaarlijke stoffen en meldingen van PTSS? Zo ja, hoe duidt de Minister deze cijfers? Is er een stijging of een daling zichtbaar van dergelijke meldingen? Op welke wijze worden brandweerlieden die kampen met PTSS geholpen?

Vragen en opmerkingen vanuit de SP-fractie

De leden van de SP-fractie maken zich al lange tijd zorgen over de brandweer. De kloof tussen de werkvloer en de leiding, de uitruk op maat en de onderbezetting baart hen zorgen. Het aangeboden rapport bevestigt dat deze zorgen terecht zijn. De voornoemde leden hebben dan ook een aantal opmerkingen en vragen.

De aan het woord zijnde leden hebben al vaker vragen gesteld over de leegloop bij de brandweer of het uitrukken op maat. Omdat de bevoegdheden echter niet bij de Minister liggen maar bij de veiligheidsregio's is moeilijk grip te krijgen op deze problematiek. Zowel het lokale bestuur als het landelijke bestuur hebben hier immers weinig directe zeggenschap. Deze leden zien dit als een groot probleem in de brandweercareer. Zo zijn er grote verschillen in de veiligheidsregio's onderling, bijvoorbeeld bij het uitrukken op maat. Nagenoeg geen van de respondenten vindt dat de kwaliteit van de hulpverlening van de brandweer verbetert door variabele voertuigbezetting. Zeker gezien eerdere incidenten waarbij er brandweermensen als eerste ter plekke zijn maar niet kunnen handelen. De voornoemde leden vragen dan ook aan de Minister deze flexibele voertuigbezetting onmogelijk te maken. Dit is immers zowel voor de brandweermensen frustrerend, als voor de betrokkenen bij de brand. Het gevaar dat brandweermensen toch een brandend gebouw binnen gaan omdat zij willen handelen zodra zij ter plekke zijn is reëel. Omstanders

kunnen immers ook druk uitoefenen omdat de brandweer immers ter plekke is.

De voornoemde leden vragen verder naar de brandweerstatieken. Zo zijn er veiligheidsregio's die geen statistieken bijhouden over PTSS. Er zijn geen duidelijke cijfers over het aantal mensen in repressieve functies bij de brandweer. Volgens de cijfers van het CBS is er echter een forse afname te zien in personeel. Dat vinden deze leden een erg kwalijke zaak. Zij delen de zorgen van de Vakvereniging Brandweer Vrijwilligers over de statistieken over de prestaties van de brandweer. Het CBS heeft echter een waardevolle bijdrage aan het verzamelen van deze gegevens. Genoemde leden vragen dat het CBS ook in de toekomst door kan gaan met het verzamelen van gegevens over de brandweer.

De leden van de SP-fractie constateren dat door de afname van beschikbare mensen er onderbezetting op sommige kazernes is en dat opkomsttijden niet altijd worden gehaald. De voornoemde leden maken zich hier ernstige zorgen over. Een oplossing hiervoor is volgens hen nadrukkelijk niet, zoals hierboven al uiteengezet, de variabele voertuigbezetting. Investeren in de brandweer en een ander model van zeggenschap zouden wel problemen kunnen oplossen. Zo zien de genoemde leden immers ook dat er «slechts een ruime minderheid vindt dat er sprake is van wederzijds begrip tussen werkvloer en management». Wat gaat de Minister hierop ondernemen? Is hij bereid de zeggenschap over de brandweer weer bij het ministerie te beleggen, of echt lokaal te houden zodat er betere democratische controle mogelijk is door de gemeenteraad? Zo nee, waarom niet?

Verder lezen de aan het woord zijnde leden dat er slechts een kleine meerderheid brandweerlieden vindt dat zij voldoende in staat worden gesteld hun vakbekwaamheid op peil te houden en dat zij voldoende kunnen oefenen. Ook dat baart zorgen bij de voornoemde leden. Hoe gaat de Minister ervoor zorgen dat de veiligheid van zowel het brandweerpersoneel als de betrokkenen bij een brand beter gewaarborgd worden? Niet alle veiligheidsregio's zijn blijkbaar in staat hiervoor zorg te dragen. Ook geeft een ruime minderheid van de brandweerlieden aan de wettelijke rusttijden in acht te nemen. Wat gaat de Minister hier aan doen?

De voornoemde leden stellen dat zij zich terecht zorgen maken over de staat van de brandweer en hoe er met het brandweerpersoneel wordt omgegaan. Genoemde leden hopen dat ook de Minister zich nu noodzaak ziet om in te grijpen en veranderingen door te voeren over het zeggenschapsmodel, zoals dat nu belegd is bij de veiligheidsregio's. Het geluid van de werkvloer is immers van groot belang en wordt nu te weinig gehoord.

Vragen en opmerkingen vanuit de ChristenUnie-fractie

De leden van de ChristenUnie-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de brief met de resultaten van het door het Veiligheidsberaad uitgevoerde onderzoek Brandweerstatiek en beleving brandweerpersoneel, het landelijke beeld van het onderzoek beleving brandweerpersoneel en het duidingsdocument belevingsonderzoek. Deze leden hebben op enkele punten behoefte aan een nadere toelichting.

Het brandweerpersoneel is trots op het vak. De voornoemde leden zijn trots op het brandweerpersoneel en hechten eraan hun waardering voor deze mannen en vrouwen uit te spreken die dag en nacht klaar staan voor het bestrijden van brand, hulp bij rampen of andere hulpverlening betreft.

Een belangrijk aandachtspunt dat uit de focusgroepen naar voren kwam is de positie van vrijwilligers ten opzichte van beroepsbrandweerlieden. Het gevoel bestaat dat in de brandweerorganisatie meer aandacht zou zijn voor beroepsbrandweerlieden dan voor vrijwilligers. Nagenoeg iedereen vindt dat het steeds lastiger wordt om nieuwe vrijwilligers te werven. Het regeerakkoord heeft expliciet aandacht voor de inzet van vrijwilligers bij de brandweer. Op welke wijze geeft de Minister invulling aan de afspraak in het regeerakkoord dat deze inzet wordt ondersteund? Is de Minister met deze leden van mening dat de brandweer niet zonder vrijwilligers kan? Wat kan de Minister eraan bijdragen dat deze vrijwilligers de aandacht krijgen die ze verdienen? Veel vrijwilligers combineren hun functie bij de brandweer met een reguliere baan. Dat kan knelpunten opleveren. Ziet de Minister mogelijkheden om ruimte en begrip bij werkgevers te vergroten en ziet hij daarbij een rol voor zichzelf?

De leden van de ChristenUnie-fractie zijn blij te lezen dat het Veiligheidsberaad heeft besloten om de onderzoeken periodiek te herhalen. De voornoemde leden vragen de Minister in te gaan op de zorgen die de Vakvereniging Brandweervrijwilligers in een brief heeft geuit over de beschikbaarheid van betrouwbare statistische gegevens, nu het CBS ervoor heeft gekozen om de brandweerstatistiek te schrappen uit het statistisch programma en er weliswaar financiering voor 2017 en 2018 is toegezegd, maar het vervolg onzeker is. In hoeverre is ook de beschikbaarheid van betrouwbare data in de toekomst gewaarborgd?

II. Reactie van de Minister van Justitie en Veiligheid